

ביאורים במאמרי רבינו

מאמר ד"ה
ואתה תצוה
ה'תשמ"א
מאת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושבע לבריאה

עיצוב ועימוד:
'חזק' יוזמות חינוכיות והוצאה לאור
טל': 08-8502771 פקס: 08-8502772
E-mail: Chazak@Zahav.net.il

פתח דבר

בשבת ובהודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר תשיעי בסדרת "ביאורים במאמרי רבינו".

המאמר שלפנינו, ד"ה ואתה תצוה את בני ישראל, נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר זי"ע בשבת פרשת תצוה תשמ"א, ויצא לאור בקונטרס פורים קטן תשנ"ב, והוא המאמר האחרון שהוגה על ידו ואף זכינו שחלקו לקהל בידו הק'.

המאמר מלווה כאן ב"ביאורי המושגים" - הסברה והרחבה של מושגים יסודיים בחסידות - המופיעים בגוף המאמר.

כמו כן הוספנו - במקומות הנצרכים בגוף המאמר - הסברה של קשר העניינים. הביאורים נלקטו ונערכו על-ידי הרה"ת ר' מנחם-מענדל שיחי' אשכנזי.

*

תודתנו להנהלת 'קה"ת' על נתינת הרשות המיוחדת להדפסת מאמרים אלו. כן תודתנו נתונה להרה"ת ר' שניאור-זלמן שיחי' רודרמן על הסיוע בהכנת הקונטרס.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהילים יט, יג). יתכן אפוא כי נפלו אי אלו טעויות בעניינים המבוארים. על-כן בקשתנו שטוחה לפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

יהי-רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד (ישעיה יא, ט), "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

מערכת מכון "ביאורים במאמרי רבינו"

ר"ח תמוז ה'תשס"ז

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר-חב"ד.

או: mm.ashkenazi@gmail.com

בס"ד. ש"פ תצוה, יו"ד אדר-ראשון ה'תשמ"א*

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד, וידועים הדיוקים בזה: דבכל הציוויים שבתורה נאמר צו את בני ישראל וכיוצא בזה, וכאן נאמר ואתה תצוה את בני ישראל. ולהוסיף, דהדיוק מה שנאמר ואתה תצוה הוא לא רק בהלשון אלא גם בהתוכן, דלשון ואתה תצוה משמע שמשה הוא המְצַוֵּה, וצריך להבין, הרי משה הוא השליח למסור לישראל את ציווי הקב"ה, ולמה נאמר ואתה תצוה. גם צריך להבין מה שנאמר ויקחו אליך, שיביאו השמן למשה³ (אליך), דלכאורה, כיון שהעלאת הנרות היתה על ידי אהרן, למה הוצרך להביא את השמן למשה. גם צריך להבין מה שנאמר שמן גו' כתית למאור, דלכאורה הוה ליה למימר שמן גו' להאיר. גם צריך להבין, דבפסוק שלאחרי זה⁴ נאמר מערב עד בוקר וכאן נאמר להעלות נר תמיד.

(ב) ומבאר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר (במאמרו הידוע דיבור המתחיל וקבל היהודים⁵ שנאמר בפורים קטן תרפ"ז⁶), דציווי (תצוה) הוא צוותא וחיבור⁷. וזהו ואתה תצוה את בני ישראל, שמשה הוא מקשר ומחבר את בני ישראל עם אור אין סוף⁸. ועל ידי שמשה משפיע לישראל (שמקשר אותם עם אור אין-סוף), על ידי זה נעשה יתרון והוספה במשה. נדמשה וישראל הם דוגמת ראש ורגל, כמו שנאמר⁹ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, דכל ישראל הם הרגלים דמשה, ומשה הוא הראש שלהם. וכמו שבאדם הרגלים מוליכים את הראש למקום שהראש מצד עצמו אינו יכול להגיע לשם, כמו כן הוא במשה וישראל, שעל ידי ישראל (הרגלים דמשה) מיתוסף עילוי במשה. דזהו מה שנאמר שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, שעל ידי רגלי העם נמשך הגילוי דאנכי בקרב של משה¹⁰. וזהו ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית גו', דעל ידי שמשה יצוה ויקשר את בני ישראל עם אור אין-סוף, על ידי זה יביאו בני ישראל שמן זית למשה (ויקחו אליך), שיוסיפו תוספות אור במשה.

ובכך מתורצות שתיים מתוך ארבעת השאלות שנשאלו באות א': השאלה הראשונה - מדוע נאמר ואתה תצוה שבזה ישנה הדגשה על משה, והרי משה הוא רק השליח למסור הציווי? והתשובה על-זה היא, שהכוונה היא שמשה לא רק ימסור הציווי, אלא גם יצווה-יקשר ויחבר את ישראל עם אור אין-סוף, ולכן מדגישים את מציאותו של משה.

שם ס"ד.

(7) כ"ה גם בתו"א פרשתנו פב, א (עה"פ ואתה תצוה).
ובכ"מ. וראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ג ע' עב הערה 55.
(8) כ"ה בסד"ה ואתה תצוה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' ונ). ובכ"מ. ובד"ה זה תרפ"ז ס"ד בתחלתו (ועד"ז רסט"ו) "הקשר את בני ישראל" ואינו מוסיף "עם אוא"ס". ויש לומר, דבהמאמר מפרש שמשה מקשר את בני ישראל עצמם, כדלקמן סי"א
(9) בהעלותך יא, כא.
(10) ראה בכ"ז בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ה.

(1) ריש פרשתנו (תצוה).

(2) אה"ת פרשתנו (תצוה) ע' א'תקמא. ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז ס"ג (סה"מ תרפ"ז ע' קיג. ה'תשי"א ע' 182).

(3) רמב"ן עה"פ.

(4) פרשתנו כז, כא.

(5) השייכות דהביאור בואתה תצוה גו' לוקבל היהודים גו' - ראה לקמן ס"ט ואילך.

(6) נדפס ב"התמים" חוברת ז לה, ג [שלו, ג] ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך. ה'תשי"א ע' 180 ואילך. - ראה

והשאלה השניה – מדוע נאמר "ויקחו אליך" שיביאו השמן למשה, הרי הדלקת הנרות היתה על-ידי אהרון הכהן? והתשובה על-זה היא שברוחניות העיניים ישנו מושג של 'הבאת השמן למשה' – תוספת רוחנית במשה, שנעשית לאחר שמשה מקשר את ישראל עם אור אינ-סוף (כפי שיבואר לקמן במאמר באות יא. התשובה לשאלה השלישית תתבאר לקמן באות ג במאמר, והתשובה לשאלה הרביעית תתבאר לקמן באות יא במאמר).

ג) ולבאר זה לבאר ההתקשרות שנעשית בין ישראל לאור אינ-סוף על-ידי משה, מקדים בהמאמר¹¹ שמשה רבינו נקרא רעיא מהימנא, דשני פירושים בזה. שהוא רועה נאמן של ישראל ושהוא זן ומפרנס את ישראל בענין האמונה. דהאמונה שישנה בישראל מצד עצמם, שישאל הם מאמינים בני מאמינים¹², אפשר שתהי' בבחינת מקיף¹³, וזה שמשה רועה ומפרנס את ישראל בענין האמונה הוא שהאמונה תהי' בפנימיות. וזהו מה שכתוב בזהר¹³ ההיא אמונה דלעילא יתון ויתפרנס מני' על ירך (על ידי משה), דזה שמשה זן ומפרנס את האמונה הוא שממשיך אותה בפנימיות. וממשיך בהמאמר, דזה שמשה הוא רעיא מהימנא, הכוונה בזה היא גם לאתפשטותא דמשה שבכל דור¹⁴, דראשי אלפי ישראל שבכל דור הם מחזקים את האמונה דישראל (שבדורם), שהאמונה שלהם תהי' בפנימיות. וכמו מרדכי¹⁵, שהי' האתפשטותא דמשה שבדורו, כמאמר רבותינו ז"ל¹⁶ שמרדכי

(11) סעיף ד.

(12) שבת צז, א.

(13) ח"ג רכה, ב.

(14) תקו"ז תס"ט (ק"ב, א. ק"ד, א).

(15) ראה בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ג וסט"ו.

(16) אסת"ר פ"ו, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

א) "רועה נאמן"

באלוקות... ומצד אמונתו זאת הוא מבקש עזר מזה' יתברך... שיצליח בגניבתו ושלא יהיה נתפס על הגניבה, דזהו דבר והיפוכו – מבקש עזר מזה' יתברך ועושה היפך רצונו יתברך לגמרי, והוא מפני שהאמונה היא מרחוק ואינו נרגש בפנימיות" (ראה בד"ה "ויקבל היהודים" אות ט).

אולם אפשרות זו, שהאמונה "תהיה בבחינת מקיף" בלבד, איננה מתבטאת אך ורק במקרה קיצוני דוגמת "גנבא אפום מחתרתא", אלא גם במצב נעלה יותר: שגם אצל אדם המאמין, עלולות שאלות שמקורן בשכל להעיב על האמונה, מכיוון ששכל הוא כוח 'פנימי' והוא קרוב לאדם יותר מאמונה שהיא (יכולה להיות) בבחינת 'מקיף' בלבד (כפי שיבואר בארוכה בביאור ו).

כידוע מה דאיתא במדרש רבה (שמות ב, הובא בד"ה ויקבל היהודים אות ד) ש"משה היה מוציא תחילה הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואחר מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית, ואחר מוציא הבחורים כדי שיהיו אוכלין עשב הקשה, אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן, איש לפי כוחו, יבוא וירעה בעמו".

ב) "אפשר שתהיה בבחינת מקיף"

הדוגמה וההוכחה הידועות לכך שאמונה יכולה להיות בבחינת 'מקיף' בלבד, היא מ"גנבא אפום מחתרתא, רחמנא קריא". שאפילו גנב הבא במחתרת, נושא תפילה לה' הצלחה במעשיו הנלוזים. והיינו "שמאמין

בדורו כמשה בדורו, שגם בזמן גזירת המן, שלימוד התורה וקיום המצוות אז הי' קשור עם מסירות נפש, הקהיל קהילות ברבים לחזק את אמונתם של ישראל בהוי' ולעמוד חזק בלימוד התורה וקיום המצוות. ולאחרי שמבאר בארוכה שמה ואתפשטותא דילי' שבכל דרא מחזקים את האמונה דישראל, מבאר¹⁷ דיוק לשון הכתוב שמן גו' כתית למאור (למאור ולא להאיר) (שאלה השלישית שהובאה לעיל באות א), שבזמן הגלות, שכל אחד ואחת הוא נשבר ונדכא, כתית, על ידי זה מגיעים למאור (העצם) שממנו נמצא האור. וצריך להבין השייכות דהפירוש בכתית למאור להמבואר (בהמאמר) לפני זה שמה [ואתפשטותא דילי' שבכל דרא] זן ומפרנס את האמונה שתהי' בפנימיות.

ד) והנה הביאור בפסוק ואתה תצוה בא (בהמאמר) בהמשך להמבואר בתחלת המאמר, דפירוש וקבל היהודים את אשר החלו לעשות¹⁸ הוא שקבלו מה שהחלו בהזמן דמתן תורה¹⁹. דבמתן תורה היתה ההתחלה (החלו לעשות), ובימי אחשורוש (בזמן גזירת המן) היתה הקבלה, וקבל היהודים. [ועל דרך מאמר רבותינו ז"ל²⁰ על הפסוק²¹ קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו כבר, דזה שהקדימו נעשה לנשמע במתן תורה היתה רק הקבלה, ובימי אחשורוש²² קיימו מה שקבלו²³]. ומדייק בהמאמר, שלכאורה הוא דבר פלא²⁴, דבמתן תורה היו ישראל בתכלית העילוי, והי' אז אצלם גילוי אלקות בדרגא הכי נעלית [דנוסף לזה שגם קודם מתן תורה היו גילויים נעלים ביותר, הגילוי שהי' ביציאת מצרים ובפרט בקריעת ים סוף, הנה הגילוי שהי' בשעת מתן תורה הי' גילוי נעלה עוד יותר], ובימי אחשורוש היו ישראל בתכלית הירידה, דנוסף להעלם וההסתור שבכל גלות [דכל גלות הוא בדוגמת גלות מצרים²⁵, וכמו שבגלות מצרים כתיב²⁶ ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, על דרך זה הוא בכל גלות, שישנם כמה ניסיונות בקיום התורה והמצוות], הנה אז (בזמן גזירת המן) הי' ההעלם וההסתור עוד יותר, ואף על פי כן, בזמן מתן תורה, כשהיו ישראל בתכלית העילוי, הייתה רק ההתחלה (החלו לעשות), ובזמן גזירת המן, כשהיו בתכלית השפלות, אז דווקא קבלו מה שהחלו במתן תורה. ומבאר בזה, דבזמן הגזירה, הי' קיום התורה ומצוות שלהם במסירות נפש. [דנוסף לזה שהי' להם מסירות נפש שלא לכפור ח"ו [כמבואר בתורה אור²⁷,

17) כ"ה הנ"ל תרפ"ז ס"טו.
18) אסתר ט, כג.
19) כ"ה גם ברד"ה וקבל היהודים בתו"א מג"א צו, ג. ובכ"מ - נסמנו ברד"ה וקבל היהודים ה'תשי"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' סז הערה 4).
20) שבת פח, א.
21) אסתר ט, כז.

22) מהמשך הענינים בהמאמר ובתו"א שבערה הבאה (וראה גם תו"א שם צט, רע"א. ובכ"מ) משמע, דזה שקבלוה בימי אחשורוש הוא בזמן הגזירה. ובפרש"י ד"ה בימי אחשורוש "מאהבת חנם שנעשה להם". ואולי יש לומר דשני ענינים בזה - ראה לקמן ס"ט

23) כ"ה גם בתו"א מג"א צח, א דוקבל היהודים את אשר החלו לעשות הוא ע"ד "קיימו מה שקבלו" - אף שלכאורה הם שני ענינים שונים, ראה סה"מ מלוקט שם הערה 4.
24) הביאור בדיוק לשון זה - ראה ד"ה וקבל היהודים דפורים קטן ה'תשל"ח ס"א (סה"מ מלוקט ח"א ע' שיז).
25) ראה ב"ר פט"ז, ה "כל המלכיות נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל".
26) וארא ו, ט.
27) מג"א צא, ב. צז, א. צט, ב. וראה גם במקומות שנשמנו בסה"מ מלוקט ח"ג ע' סח הערה 12.

שבאם היו ממירים דתם לא היו עושים להם כלום, כי הגזירה היתה רק על היהודים, ואף על פי כן לא עלתה על דעתם מחשבת חוץ ח"ו], הי' להם מסירות נפש גם על קיום התורה ומצוות²⁸, ועד שהקהילו קהילות ברבים ללמוד תורה במסירות נפש²⁹. והתעוררות המסירות נפש שלהם היתה על ידי מרדכי היהודי, משה שבדורו. וזהו וקבל היהודים את אשר החלו לעשות, דבמתן תורה הייתה רק ההתחלה ובזמן גזירת המן היתה הקבלה, כי על ידי שהי' להם אז מסירות נפש בפועל על תורה ומצוות נתעלו (בענין זה) למדרגה נעלית יותר מכמו שהיו בזמן מתן תורה, ולכן אז דוקא הייתה הקבלה, וקבל היהודים.

ולכאורה יש לומר, שהפירוש בכתיבת למאור, שעל ידי כתיבת (נשבר ונדכא) מגיעים להמאור, הוא ביאור על זה שבזמן הגזירה דוקא באו למסירות נפש באופן נעלה ביותר³⁰ כלומר הוא ביאור התירוץ (בד"ה וקבל היהודים) שהסיבה שהקבלה היתה בזמן הגזירה דוקא, הוא מפני המסירות נפש שהיתה להם. שזה גופא צריך עדיין ביאור, כיצד בשעה שהיו במדרגה כל כך נמוכה בעבודת ה' הגיעו למסירות נפש, אלא הביאור הוא שזה היה מצד הכתיבת ועל ידי הכתיבת מגיעים למאור. כי מסירות נפש היא מצד עצם הנשמה שלמעלה מגילוי, מאור (שממנו נמצא האור), ועל ידי שהיו אז במצב דכתיבת (נשבר ונדכא), נתגלה עצם הנשמה, מאור. אבל מהמשך וסדר הענינים בהמאמר שהפירוש בכתיבת למאור בא לאחרי הענין דרעיא מהימנא, משמע, דענין כתיבת למאור שייך גם לזה שמשם זן ומפרנס את האמונה שתהי' בפנימיות. (ה) ויש לבאר זה לבאר הקשר בין הכתיבת למאור להאמונה בפנימיות שנעשית על-ידי משה. על פי הידוע³¹ דזה שישאל מאמינים באלקות באמונה פשוטה ואין צריכים ראיות על זה הוא מצד שני טעמים. לפי שמזלייהו חזי³². דהנשמה שלמעלה רואה אלקות (ראי' שלמעלה משכל), וזה פועל בהנשמה שבגוף האמונה באלקות. ועוד ביאור, דשורש האמונה הוא מעצם הנשמה (שלמעלה ממזלי' חזי). דזה שעצם

גם המשך הנ"ל ח"ב ע' א'קפב "האמונה כו' משום דמזלי' חזי, דהנשמה כמו שהיא למעלה היא רואה כו', וכן ענין האמונה שמצד עצם הנשמה".
(32) לשון הגמרא - מגילה ג, א.

(28) שזהו חידוש גדול יותר, כי בנוגע לאמונה, גם קל שבקלים מוסר נפשו (תניא פ"ח. ובכ"מ).
(29) שזהו חידוש גדול עוד יותר, כמובן בפשטות.
(30) ראה הערות הקודמות.
(31) ראה המשך תער"ב ח"א פס"א (ע' קיד). וראה

ביאורים במאמרי רבינו

גם הארת הנשמה המלוכשת בגוף איננה כלי לעיקר הנשמה).

'הארת הנשמה' המלוכשת בגוף כוללת את שלושת הדרגות ד'נפש', 'רוח' ו'נשמה' (המתלבשות בכבוד, 'לב' ו'מוח'): 'נשמה' - עניינה הוא הבנה באלקות, 'רוח' - עניינה הוא מידות, ו'נפש' - עניינה הוא עשייה. לעומת זאת, הנשמה שלמעלה מהתלבשות

(א) "מזלייהו חזי, הנשמה שלמעלה רואה אלקות"

מבואר בדא"ח (לקו"ת ד"ה 'וידבר אלקים' במדבר א, טו) שלא כל הנשמה מלוכשת בגוף אלא רק הארה והתפשטות ממנה, ואילו 'עיקר הנשמה' לא מתלבשת בגוף אלא חופפת עליו מלמעלה. כי הגוף איננו 'כלי' לעיקר הנשמה, אלא רק להארה ולהתפשטות שלה. (וממילא

הנשמה מקושרת באלקות היא התקשרות עצמית (שאינה תלויה בסיבה, גם לא בענין הראי' שלמעלה משכל). ויש לומר, דמהחילוקים שבין שני הביאורים (הענינים) הוא, דהאמונה בהנשמה המלוכשת בגוף הבאה מראיית הנשמה שלמעלה היא בבחינת מקיף. דכיון שהנשמה שלמעלה היא למעלה מהתלבשות לכן פעולתה בהנשמה המלוכשת בגוף היא בבחינת מקיף. ובכדי שהאמונה (בהנשמה המלוכשת בגוף) תהי' בפנימיות, הוא על ידי גילוי ההתקשרות עצמית דעצם הנשמה. כי עצם

ביאורים במאמרי רבינו

כן כאשר הגיע למסקנה כלשהי מצד שכלו בלבד, הרי אז הוודאות באותה מסקנה פחות איתנה ויציבה, ושאלות קשות עשויות לערער אותה.

לכן גם אנו מוצאים שלשון בני-אדם לומר לגבי ראייה (כאשר מוכיחים לו בראיות שכליות כנגד מזה שראה), "אני בעצמי ראיתי" (ד"ה פדה בשלום תשיג), שכן ראייה היא כוח שמתעצם עם האדם עצמו (ראה בלקו"ש ח"ו עמ' 121).

אבל לאחר כל זאת, סוף-סוף ראייה היא דבר ה'נקנה' שניתוסף על עצם מציאותו של האדם, והיינו שאיננה ממהות האדם.

מהי-שאי-כן התקשרות 'עצמית' עניינה הוא שאלוקות היא 'עצם המהות' שלו. וכמו לדוגמה אצל האדם, שכדי להיווכח במציאות זולתו הוא זקוק (לעיתים) לראיות, אך כדי להכיר במציאותו-הוא, אין הוא צריך שום הוכחה שכלית ואפילו לא לראות את עצמו...

(ראה במילואים 1)

דוגמה לכך – ש'עצם המהות' של יהודי היא אלוקות – אפשר לתת מהקשר שבין בן לאביו: קשר זה איננו מותנה בכך שהבן יקיים את רצון האב, ואפילו לא באהבתו מעומק ליבו את אביו. הקשר ביניהם הוא הרבה יותר עמוק – האב והבן אינם שני דברים נפרדים שנתקשרו זה בזה, אלא הם מהות אחת. הבן הוא האב עצמו כפי שנמשך ובא בגוף אחר.

ועל-דרך-זה הוא בעצם הנשמה, שהתקשרותה באלוקות אינה מושתתת על סיבה כלשהי, אלא היא ואלוקות – חד הם (כפי

ה"ר"י כהן). (וראה במילואים 2).

בגוף היא בבחינת 'רעותא דליבא' – רצון שלמעלה ממעם ודעת לאלוקות, ובחינת 'ראייה' באלוקות.

ומכל-מקום, יש קשר בין 'עיקר הנשמה' לבין 'הארת הנשמה' המלוכשת בגוף ולבין הגוף עצמו, שכן הנשמה שלמעלה מהתלבשות משפיעה גם עליהם. זהו גם תוכן העניין שהנשמה שלמעלה מהתלבשות נקראת בשם 'מזל' כי היא 'מזילה' השפעה ל'הארת הנשמה' המלוכשת בגוף.

במקומות רבים מוסבר שמקור ההתעוררות (לעשיית תשובה וכיוצא בזה) הפוקדת לעיתים את האדם, בלי כל פעולה מצידי וללא שום סיבה הגלויה לעין, הוא 'עיקר הנשמה' שלמעלה מהתלבשות בגוף, הנקראת 'מזל' (כאמור), שעליה נאמר (נגי' מגילה ג,א), "אף-על-גב דאיהו [הארת הנשמה] המלוכשת בגוף לא חיו [אלוקות], מזליהו חזי" [אלוקות]. ועל-דרך זה גם האמונה בהקב"ה של 'הארת הנשמה' המלוכשת בגוף, נובעת מכך ש'עצם הנשמה' 'רואה' אלוקות.

ה' "התקשרות עצמית שאינה תלויה בסיבה" בביאור הקודם הוזכר עניין האמונה באלוקות שנגרמת מכך ש'עצם הנשמה' 'רואה' אלוקות. ה'ראייה' הודרת בעומק הנפש הרבה יותר מהבנה שכלית, שלכן אדם שראה דבר כלשהו במויעניו, אוי הוודאות שלו במה שראה היא כליכך חזקה ויציבה, עד שגם אם יתקיפו אותו בקושיות החזקות ביותר, וודאותו בדבר שראה לא תיסדק. לא

הנשמה היא העצם^ה של הנשמה המלוכשת בהגוף, ולכן, האמונה דהנשמה המלוכשת בהגוף שמצד עצם הנשמה היא בפנימיותה^ו.

ועל פי זה יש לבאר קשר הענינים שבהמאמר, שהענין ד(כתית) למאור בא בהמשך לביאור הענין דרעיא מהימנא, כי זה שמשוה זן ומפרנס את האמונה שתהי' בפנימיות הוא על ידי שהוא מְגַלָּה את עצם הנשמה (שלמעלה ממזלי' חזי), מְאֹר שלמעלה מְאֹר כלומר משה הוא המגלה את עצם הנשמה ולא הכתית, והכתית הוא רק 'אמצעי' לגלות הפעולה דמשה. ומה שנאמר כתיית למאור, ומבאר בהמאמר שבכדי להגיע להמאור הוא על ידי הענין דכתית שבזמן הגלות שבזה משמע שגילוי המאור הוא על-ידי הכתית ולא על-ידי משה, הוא, כי עיקר הגילוי דעצם הנשמה (מְאֹר) הוא בענין המסירות נפש (שעיקרו הוא בזמן הגלות) כלומר הכתית – זמן הגלות שבו ישנם הזדמנויות של מסירות-נפש, הוא עיקר 'הזמן והעיתוי' של גילוי עצם הנשמה, כי עיקר הגילוי של עצם הנשמה הוא לא 'סתם' כאשר ישנה אמונה שמצד עצם הנשמה, אלא כאשר האמונה מביאה בפועל למסירות נפש, כדלקמן.

ו) והענין הוא, לבאר מה שעצם הנשמה מתגלית בעיקר על-ידי מסירות נפש, דזה שהאמונה דישראל היא באופן שהוא מוסר נפשו על זה, הוא (בעיקר) בהאמונה שמצד עצם הנשמה. דהאמונה מצד זה שהוא רואה (מזלי' חזי), הגם

ביאורים במאמרי רבינו

נמצאת בפנימיות, כלומר שהיא משפיעה והודרת בשאר הכוחות ולדוגמה בשכל, ויתירה מזאת, לא רק שהאמונה אינה 'כופה' עצמה על השכל שכן השכל מסכים לה ומקבל אותה, אלא עוד זאת שלשכל יש 'חיות' באמונה.

ליתר ביאור: ב'הסכמה' של השכל עם האמונה, יכולים להיות כמה אופנים. א. האדם מאמין, אמנם, העדר ההוכחות השכליות לאמונה מעיק ומפריע לשכל. ועליכן האמונה היא בעיקר כאשר הוא 'דוחק' את מציאות השכל. ב. כאשר הוא בעצמו ראה את הדבר, שאז העדר ההוכחות, ואפילו הוכחות נגדיות לא יעיבו על האמונה ולא יפריעו לשכל, משום שהוא בעצמו ראה הדבר.

ג. האמונה שמצד עצם הנשמה, שבה לא רק שהשאלות השכליות לא מעיבות על האמונה, אלא שגם לשכל יש 'חיות' והנאה מהאמונה. כי עצם הנשמה היא גם העצם והמהות של השכל (כמבואר בביאור הקודם, וראה

במילואים 4).

ה) "עצם הנשמה היא העצם של הנשמה המלוכשת בהגוף"

ואף-על-פי ש'עצם הנשמה' נעלית יותר מהנשמה שלמעלה, בכל זאת היא נמצאת בכל מקום בגוף, ובאופן 'פנימי'. משום ש'עצם הנשמה' היא (ראה במילואים 2) המהות של הנשמה, והמהות נמצאת בכל נקודה ופינה.

(ראה במילואים 3)

וכמו שהוא באברי האדם הנשמיים, שבנוסף לעניין הפרטי שבכל אבר ואבר, ישנו גם עניין כללי שהוא ה'צד השווה' שבכל האברים – שכל אבר הוא חלק מ'האדם' חלק מ'האני'. וה'אני' הוא אינו דבר נוסף על הכוחות והאברים, אלא הוא ה'תוך' והמהות של כל פרטי כוחותיו ואבריו – שכל פרט הוא חלק מ'האדם' (ראה בליקוטי-שיחות, כרך ד, עמ' 1142).

ועל-דרך-זה הוא בעצם הנשמה, שהיא המהות של הנשמה המלוכשת בגוף.

ו) "האמונה דהנשמה... שמצד עצם הנשמה היא בפנימיותה"

האמונה שמצד 'עצם הנשמה' היא

שהיא בתוקף גדול [כידוע דההתאמתות שמצד הראי' היא התאמתות גדולה ביותר³³], מכל מקום, כיון שהאמונה שלו היא מצד סיבה (מצד זה שרואה) ואינה קשורה עם עצם מציאותו, אינו מוכרח שימסור נפשו על זה, וזה שהאמונה דישראל היא באופן שהוא מוסר נפשו על זה הוא מפני שהאמונה באלקות היא העצם שלו, ולכן אי אפשר כלל³⁴ שיכפור ח"ו.

ועל פי זה יש לבאר מה שכתוב בהמאמר דזה שמשא הוא רעיא מהימנא (שהוא זן ומפרנס את האמונה) הוא גם בנוגע לרועי ישראל שבכל דור (אתפשטותא דמשה שבכל דרא) שהם מחזקים את האמונה דישראל שיעמדו במסירות נפש בקיום התורה ומצוות. דלכאורה, זה שמשא זן ומפרנס את האמונה הוא (כמבואר בכמה מקומות³⁵ וגם במאמר זה עצמו³⁶) על ידי שמשפיע לישראל דעת באלקות שעל ידי זה באה האמונה בפנימיות, וזה שרועי ישראל שבכל דור מחזקים האמונה (המבואר במאמר זה³⁶) הוא שהאמונה דישראל תהי' באופן דמסירות נפש ואם-כן לכאורה משה פועל דבר אחד, ונשיאי ישראל פועלים דבר אחר? ועל פי הנ"ל יש לומר, שעיקר הענין דרעיא מהימנא הוא זה שהוא זן ומפרנס את האמונה עצמה, שהאמונה תהי' לא רק כמו שהיא מצד הגילויים (מצד זה שהנשמה שלמעלה רואה אלקות) אלא מצד עצם הנשמה, כלומר הפעולה דמשה אינה להמשיך האמונה בפנימיות - בשאר כוחות נפשו של האדם (כפי שרגילים לבאר במקו"א), אלא הפעולה דמשה היא שהאמונה תהיה (מצד עצם הנשמה) שאז האמונה עצמה עמוקה יותר. ואמונה זו (ללא הפעולה דמשה) היא נעלמת, משום שהעצם הוא למעלה מגילוי. וזה

(33) שלכן "אין עד נעשה דיין" (ר"ה כו, א). וראה לקו"ש ח"ו ע' 121. וש"נ.
(34) תו"א משפטים עה, ב. ובכ"מ. וראה גם תניא רפמ"ב.

(35) סעיף יא.
(36) משא"כ בתו"א שם "יורדין ניצוצין מנשמת מרע"ה כו' ללמד דעת את העם".

ביאורים במאמרי רבינו

מוטעית של הדברים ולפיה יש כאן שתי ברירות ואפשרויות, ובוחר (עלפי טעם ודעת, או אפילו למעלה טעם ודעת) באלוקות, אלא שאין בכלל אפשרות אחרת: (ראה בד"ה וראיתם אותו טו).

(ו) "אינו מוכרח שימסור נפשו על זה" הפירוש בזה הוא לא שחסר לו ב'ודאות' של העניין, אלא רק שהיות שזה לא עצם המהות שלו הוא אינו חייב למות בשביל זה.

וכמאמר אדמו"ר הזקן "אידיד ניט ער וויל און ניט ער קען צוויין אפגעריסן פון אלוקות [בלה"ק: יהודי לא רוצה ולא מסוגל לנתק עצמו מאלוקות].

(ח) "אי אפשר כלל שיכפור ח"ו" זהו לשון אדמו"ר הזקן (תניא, פרק י"ח). ומדייק רבינו שעניין 'אי אפשר' בא לשלול הבנה

שמושה ממשיך את האמונה בפנימיות (בדעת והשגה) הוא⁵⁶ תוצאה⁵⁷ מזה שהוא זן ומפרנס את האמונה עצמה (המשכת וגילוי האמונה כמו שהיא מצד עצם הנשמה). וכנ"ל (סעיף ה), דהמשכת האמונה בפנימיות (בדעת) הוא על ידי גילוי ההתקשרות עצמית דעצם הנשמה. ובזה מתורצת הסתירה בין הפעולה דמשה לפעולות דשאר נשיאי ישראל, כי כולם פועלים את אותו העניין – גילוי עצם הנשמה. רק שלגילוי עצם הנשמה ישנם כמה תוצאות, בדורו של משה ישנה תוצאה אחת ובדורותיהם של נשיאי ישראל ישנה תוצאה שניה.

ומוסיף על-זה ועל פי זה יש לומר, דבזה שבהדורות שהוצרכו למסירות נפש בפועל חיזקו רועי ישראל (אתפשטותא דמשה) את האמונה דישאל שתהי' במסירות נפש, נתגלה הענין דרעיא מהימנא (בענין זה³⁷) עוד יותר מבמשה עצמו. כי המשכת וגילוי האמונה כמו שהיא מצד עצם הנשמה [שעל ידי משה ואתפשטותא דילי' שבכל דראן, עיקר התגלותה הוא מסירות נפש בפועל⁵⁸].

ז) והנה ידוע שהמסירות נפש בפועל על תורה ומצוות של כל ישראל היתה בפורים (בזמן גזירת המן). שהמסירות נפש דחנוכה (בזמן גזירת יון) היתה (בעיקר) במתתיהו ובניו, והמסירות נפש בזמן גזירת המן היתה בכל ישראל. ועל פי

(37) ראה לקמן הערה 56.

ביאורים במאמרי רבינו

א) "הוא תוצאה"

אמינא, שזה שמושה הוא רעיא מהימנא⁵⁹ הוא מצד שהוא ממשיך האמונה בפנימיות באדם – מדוע הוא נקרא 'מפרנס האמונה', הרי לכאורה הוא מפרנס את האדם ואת שכלו ולא את האמונה עצמה?! אך עלפי המבואר כאן, שמושה רבינו מגלה אמונה מסוג אחר – אמונה ד'עצם הנשמה' – יובן מדוע הוא 'מפרנס האמונה', מפרנס את האמונה בעצמה (מפי הרי"י כהן).

האמונה שחדרה בפנימיות (בשכל ובשאר הכוחות) היא לא 'עצם הנשמה' עצמה, אלא רק 'פעולה' והשפעה של 'עצם הנשמה' על הכוחות הגלויים, כלומר שהיא רק נובעת מ'עצם הנשמה' ו'מכוח' העצם, (וראה בהערת רבינו 56, שהיא רק חיבור של דרגת 'מזליה' עם השכל), ולכן היא לא עיקר עניינו של משה רבינו.

מה שאינכן האמונה עצמה, שמצד 'עצם הנשמה', שנפעלת עלידי משה רבינו (שהיא נעלית יותר מהאמונה שמצד 'מזליה'), וכן על-דרך זה עניין ה'מסירות נפש' שנפעל עלידי רועיישראל שלאחריו, הן גלויים של 'עצם הנשמה' עצמה. וזהו עיקר עניינו של משה רבינו, ולכן משה רבינו ואתפשטותא דיליה שבכל דרא' פועלים את אותו העניין – גילוי 'עצם הנשמה'.

ב) "הוא תוצאה"

א) "עיקר התגלותה הוא מסירות נפש בפועל"

עיקר הגילוי של 'עצם הנשמה' הוא במסירות-נפש בפועל, משום שבמסירות נפש 'ברור כשמש' שזה שהורג את עצמו הוא משום שזה נוגע לכל עצמותו, מה שאינכן זה שאמונתו היא אמונה דעצם הנשמה, הוא אינו דבר הברור ומוכן בדרך ממילא אלא עלידי 'הסברים' (ראה

במילואים 5).

בזוה מתורצת עוד שאלה – לפי ה'הווא

זה יש לבאר מה שמובא בהמאמר³⁸ ממדרש¹⁶ שמרדכי הי' שקול בדורו כמשה בדורו, דהגם שאתפשטותא דמשה הוא בכל דור מכל מקום איתא במדרש שמרדכי (דוקא) הי' שקול בדורו כמשה בדורו. ויש לומר, שמהמעלות דמרדכי היהודי הוא שהוא הי' הרעיא מהימנא (בגילוי) של כל ישראל שבדורו. בדוגמת משה רעיא מהימנא שהמשיך דעת לכל ישראל שבדורו, כמובן גם מזה שדורו של משה (כל אנשי דורו) נק' דור דעה³⁹. [אלא שבמשה הי' גילוי ענין זה (שהוא רעיא מהימנא דכל ישראל) על ידי שהמשיך דעת לכל אנשי דורו, ובמרדכי הי' גילוי ענין זה על ידי שגילה כח המסירות נפש שבכל אנשי דורו]. ויש לומר, דעל ידי שמביא בהמאמר מה שכתוב במדרש שמרדכי בדורו הי' שקול כמשה בדורו, על ידי זה פסק בעל המאמר את הדין על עצמו⁴⁰, שהוא הרעיא מהימנא (בגילוי) של כל אנשי הדור.

ח) ועל פי זה יש לבאר קשר (וסדר) הענינים (בהמאמר) בביאור הפסוק ואתה תצוה גו', שבתחלה מבאר את הפירוש דואתה תצוה את בני ישראל, שמשה הוא מקשר ומחבר את בני ישראל (עם אור אין-סוף) על ידי שהוא זן ומפרנס את האמונה, ולאחרי זה מבאר שגם רועי ישראל שבכל דור (אתפשטותא דמשה) מחזקים את האמונה דישראל וכמו מרדכי (משה שבדורו) שחיוק את אמונתם של ישראל לעמוד חזק בלימוד התורה וקיום המצוות, ולאחרי זה מבאר הפירוש בכתיב למאור (שבפסוק ואתה תצוה שמדבר לכאורה במשה עצמו), כלומר שמתחיל לבאר את ענין משה עצמו, לאחרי-זה 'עובר' לענין נשיאי ישראל שבכל דור, ו'חוזר' לבאר ענין משה עצמו. והתירוץ בזה הוא, כי זה שמשה מגלה בחינת המאור דישראל (עצם הנשמה), הוא בעיקר על ידי אתפשטותא דילי' שבזמן הגלות (כתיב) שעוררו בישראל כח המסירות נפש שלהם, שעל ידי זה הוא עיקר גילוי עצם הנשמה, מאור.

וצריך להבין, דלפי ביאור הנ"ל, הענין דכתיב למאור שייך לואתה תצוה את בני ישראל, לזה שמשה ואתפשטותא דילי' שבכל דור מקשרים ומחברים את ישראל עם אור אין-סוף, ובהכתוב נאמר כתיב למאור בהמשך לויקחו אליך שמן זית זך, דענין ויקחו אליך גו' (שישראל מביאים שמן למשה) הוא שישראל מוסיפים תוספות אור במשה (כמובא לעיל סעיף ב מהמאמר).

ט) והנה הכתוב וקבל היהודים את אשר החלו לעשות מדבר (בפשטות) בהזמן שלאחריו הנס דפורים שהרי מדבר על-זה שקיבלו על-עצמם המצוות דפורים. ויש לומר, דמה שכתוב בהמאמר דפירוש וקבל היהודים את אשר החלו לעשות הוא שבימי אחשוורוש קיבלו מה שהחלו במתן תורה, הוא גם לפי פשטות הכתוב שוקבל גו' הי' לאחרי הנס. ועל פי זה, בזה שבימי אחשוורוש קיבלו מה שהחלו

38) סעיף ג.

39) ראה ויקר' פ"ט, א. במדבר' פ"ט, ג. וש"נ.

40) ע"ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ"ג) "דין וחשבון" (דין ואח"כ חשבון) - ע"פ דברי המשנה (שם

מט"ז) ש"נפרעין ממנו מדעתו ושלא מדעתו", שלאחרי שהאדם פוסק מדעתו דינו של חבירו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שע"פ "דין" זה עושים "חשבון" בנוגע למצבו הוא (ראה לקו"ש ח"ו ע' 283. וש"נ).

במתן תורה, שני ענינים. הקבלה שהיתה בזמן הגזירה על ידי המסירות נפש שלהם (כמפורש בהמאמר), והקבלה שהיתה לאחר הנס דפורים, שהיא נעלית יותר גם מהקבלה בזמן הגזירה (כדלקמן). ויש לומר, שעל דרך זה הוא בנוגע כתיבת למאור, שעל ידי הענין דכתיבת שבזמן הגלות מגיעים להמאור, דשני ענינים בזה. כשישראל נמצאים במצב של כתיבת מצד זה שישנם גזירות על קיום התורה ומצוות (כמו שהי' בזמן אמירת המאמר), ועל ידי זה מגיעים להמאור על ידי המסירות נפש שלהם. ועוד ענין בכתיבת למאור, שגם כשישראל נמצאים במצב של הרחבה, הרחבה בגשמיות וגם הרחבה ברוחניות, אלא שהם נמצאים בגלות⁴¹ [ועל דרך המצב שהי' לאחר הנס דפורים, שליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר⁴², בפשטות וגם ברוחניות⁴³ [ניתירה מזה שגם בית המן ניתן לאסתר⁴⁴, שהי' אז גם המעלה דאתהפכא], אלא שאכתי עבדי אחשורוש אנן⁴⁵], הם שבורים ונדכאים (כתיבת) מזה שהם בגלות. ועל ידי הכתיבת ישראל מזה שנמצאים בגלות, מגיעים להמאור.

והענין הוא לבאר הקשר בין הדרגה השניה ב'כתיבת' לעצם הנשמה, דזה שישראל הם שבורים מזה שהם בגלות (גם כשיש להם הרחבה בגשמיות וברוחניות), הוא, כי רצונו האמיתי של כל אחד מישראל הוא שיהי' גילוי אלקות, ועד שזה (גילוי אלקות) נוגע לעצם מציאותו, ולכן, זה שבזמן הגלות אין מאיר גילוי אלקות כמו שהי' בזמן הבית [ובפרט כשמתבונן בזה שאמרו רבותינו ז"ל⁴⁶ כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו הרי זה כאילו נחרב בימיו], הנה מזה עצמו איז ער אינגאנצן צוטרייסלט, כתיבת. וגם כשהוא בדרגא נעלית ביותר שמאיר אצלו גילוי אלקות בדוגמת הגילוי שהי' בזמן הבית⁴⁷, מכל מקום, מזה שבכללות העולם

(41) להעיר, דכפנים המאמר (סט"ו) מובא (רק) "זמן הגלות", ובה"קיצור" - "זמן הגלות והגזירה".

(42) אסתר ח, טז.

(43) ראה מגילה טז, ב.

(44) אסתר ח, א.

(45) מגילה יד, א.

(46) ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א (ד, ב). מדרש

תהלים עה"פ קלו, ו.

(47) להעיר מהידוע ש"לפני . . . רשב"י לא נחרב הבית

כלל" (פלח הרמון שמות ע' ז בשם אדה"ז).

ביאורים במאמרי רבינו

(יב) "על ידי הכתיבת... מגיעים למאור"

שבכוחות הגלויים יורגש אותם ענינים ש'נוגעים' לעצם. ובגון שמבין בשכלו את חומרת ההשחיה בגלות ואת הצורך בגילוי אלקות. ובוזה פותח 'חלון' בין הכוחות הגלויים ל'עצם', שדרכו יכול 'עצם הנשמה' להתגלות ב'כוחות הגלויים'.

ואילו כאשר הכוחות הגלויים אינם בהתאם לעצם הנשמה, אלא הם עומקים בעניינים אחרים (ענייני העולם), אזי עניינים ועיסוקים אלו מעכבים וחוסמים את גילוי עצם הנשמה בכוחות הגלויים.

במאמר כתב שעלידי הכתיבת (השבר מאי גילוי אלקות בגלות) מגיעים לעצם הנשמה. ואף שלכאורה הוא להיפך, הכתיבת מאי גילוי אלקות מגיע מעצם הנשמה, ולא שעלידי הכתיבת מגיעים לעצם הנשמה?

אלא ההסבר הוא, שאחת הדרכים לגלות את 'עצם הנשמה' באדם, היא מ'למטה למעלה' - מהכוחות: כלומר, שהאדם מנהיג את הכוחות הגלויים שלו בהתאם ל'עצם'.

אין מאיר הגילוי, מוכח, שגם הגילוי שמאיר אצלו הוא גילוי מוגבל. דכשמאיר גילוי אור אין-סוף הבלי גבול הגילוי הוא בכל מקום, וכשישנו מקום אחד (אפילו פינה נדחת) שאין מאיר שם גילוי אלקות, הוא מפני שהגילוי (גם בהמקום שהוא מאיר) הוא גילוי מוגבל. [וזהו מה שמוכח במאמר אדמו"ר הזקן⁴⁸ דאיתא בתיקונים⁴⁹ שאפילו אם ה' צדיק אחד חוזר בתשובה שלימה בדורו ה' בא משיח, כי על ידי תשובה שלימה ממשיכים גילוי אוא"ס הבל"ג, וגילוי זה הוא בכל מקום]. ומזה שאין מאיר אצלו גילוי עצמות אור אין-סוף, הוא נשבר ונדכא, כתית. [ועל דרך הידוע שחולה בגימטריא מ"ט, שגם כששיג מ"ט שערי בינה אלא שחסר לו שער הנו"ן, הוא חולה⁵⁰]. וידוע מה שכתב הצמח צדק⁵¹ שהי' נשמע ממורינו ורבינו נ"ע (אדמו"ר הזקן) איך וויל זע גאָר ניסט איך וויל ניט דאיינ גן עדן איך וויל ניט דאיינ עולם הבא כו' איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין. ועל ידי שהי' נשמע לשון זה מאדמו"ר הזקן [דפירוש ה' נשמע הוא שזה ה' לא רק בזמנים מיוחדים אלא שזה ה' דבר הרגיל], ובפרט לאחר שנתפרסם זה על ידי הצמח צדק, ניתן הכח לכל אחד ואחת מישראל שעיקר רצונו יהי' גילוי העצמות, ועד כדי כך, שכשאין מאיר גילוי זה, ומכל שכן בזמן הגלות שאין מאיר אפילו הגילוי (גילוי אור) שהי' בזמן הבית, הוא במצב דכתית, ומבקש ג' פעמים בכל יום (או יותר) ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים, שאז יהי' גילוי אלקות ועד לגילוי העצמות. וזהו כתית למאור, שעל ידי הענין דכתית מזה שנמצאים בגלות מגיעים להמאור, כי זה שהרצון דכל אחד מישראל הוא גילוי אלקות ועד שזה נוגע לעצם מציאותו⁵² [שלכן הוא נשבר ונדכא (כתית) מזה שבזמן הגלות לא יש גילוי אלקות] הוא מצד עצם הנשמה, מאור שבנשמה, שהתקשרותה באלקות היא התקשרות עצמית.

באות יו"ד יוסיף שהכתית מזה שנמצא בגלות הוא יותר נעלה מהמסירות נפש.

יו"ד) ויש לומר, שבחינת המאור דהנשמה המתגלית על ידי הענין דכתית מזה שנמצאים בגלות, היא נעלית יותר מבחינת המאור דהנשמה שמתגלית

48) טעהמ"צ להאריז"ל פ' וירא. לקו"ת ברכה צז, ב. המשך וככה תרל"ז פס"ג (ע' צט).
51) הובא בשרש מצות התפלה להצ"צ פ"מ (קלח, סע"א).

48) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תג.
49) כ"ה במאמרי אדה"ז הקצרים שם. וראה זהר חדש ס"פ נח (כג, ד): דאי יחזור בתשובה רישי כנישתא או חדא כנישתא יתכנש כל גלותא.

ביאורים במאמרי רבינו

להתקשרות מצד עצם הנשמה, שבהתקשרות שנעשית עלידי ראייה אינו מוכרח למסור נפשו בשבילה, משום שזה לא 'הוא'. מה שאיננו בהתקשרות עצמית אין לו אפשרות שלא למסור נפשו, משום שזה 'הוא'. ועל דרך זה כאן בנוגע לאי גילוי אלוקות בזמן הגלות, היות שאלוקות זה 'הוא' על כן אינו יכול להיות' ללא זה.

(ג) "ועד שזה נוגע לעצם מציאותו הוא מצד עצם הנשמה"
היות שההתקשרות היא 'עצמית, עליכן הוא שבור 'לגמרי' מזה שאין גילוי אלוקות, ועד שזה נוגע לעצם מציאותו כלומר שאינו יכול להיות' במצב כזה.
ועל-דרך ההילוך שנתבאר (באות ו במאמר) בין ההתקשרות באלוקות שנעשית עלידי ראייה,

על ידי מסירות נפש. והענין הוא, דמהטעמים על זה שבמתן תורה היתה רק ההתחלה (החלו לעשות) ובימי אחשוורוש היתה הקבלה (וקבל היהודים) הוא, כי זה שהקדימו נעשה לנשמע במתן תורה הי' מפני⁵² שכפה עליהם הר כגיגית⁵², גילוי מלמעלה⁵³, ובימי אחשוורוש היתה הקבלה מצד עצמם. ויש לומר, שהאמונה דישאל מצד זה שהנשמה שלמעלה רואה אלקות (אמונה שמצד סיבה) הוא על דרך שהקדימו נעשה לנשמע (במתן תורה) מצד הגילוי⁵⁴ דלמעלה⁵⁴, וזה שבימי אחשוורוש היתה הקבלה מצד עצמם, הוא, כי אז נתגלה ההתקשרות באלקות שמצד עצם הנשמה, התקשרות עצמית שמצד עצם מציאותם. ובפרטיות יותר יש לומר, שגם בגילוי עצם הנשמה, ישנם (דוגמת) שני ענינים הנ"ל. דגילוי עצם הנשמה בענין המסירות נפש, יש לומר, שבנוגע לכחות הגלויים הוא כמו דבר נוסף. והראייה על-זה היא כמו שרואים בפועל בכמה אנשים, שבהיותם במקום שהיו שם גזירות על תורה ומצוות, הי' להם מסירות נפש בפועל משך כמה וכמה שנים, וכשבאו אחר כך למדינות שאפשר לעסוק בתורה ומצוות מתוך הרחבה, אין ניכר בהם (כל כך) המסירות נפש שהי' להם מקודם. כי זה שעמדו במסירות נפש משך כמה וכמה שנים הוא לפי שהאיר בהם גילוי עצם הנשמה שלמעלה מכחות הגלויים ולא נעשה

(52) שבת פח, א.

(53) תו"א מג"א צח, ד ואילך. ובכ"מ. וראה גם בד"ה

הנ"ל תרפ"ז סוס"ב.

(54) להעיר גם מהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקצו.

ביאורים במאמרי רבינו

וכו" הוא טבע אנושי שהאדם מוכרח בו, ואם-כן האהבה דישאל לא היתה מצידם אלא מצד הגילוי דלמעלה (ר'גיגית' מסמלת את האור המקיף, ראה בתורה-אור צח, ב).

(טו) "מצד הגילוי דלמעלה...התקשרות עצמית שמצד עצם מציאותם"

האמונה של האדם באלקות שמגיעה מצד הראייה של הנשמה, איננה קיימת בו מצד עצמו אלא מצד הגילוי דלמעלה, וממילא היא דבר שנוסף עליו, על-דרך 'הקדמת נעשה לנשמע' שנעשתה מצד הגילוי דלמעלה (כמבואר בביאור הקודם). מזה-שאי-כן ההתקשרות באלקות ד'עצם הנשמה' היא עצם המהות של הנשמה שבנוסף ולא דבר נוסף עליה. ואף כי גם היא התגלתה על-ידי משה רבינו, אבל היא רק התגלתה על-ידו ולא נוצרה על-ידו.

(י) "זה שהקדימו נעשה לנשמע במתן-תורה היה מפני שכפה עליהם הר כגיגית"

ביאור הקשר בין 'הקדמת נעשה לנשמע' לעניין 'כפה עליהם הר כגיגית', יובן בהקדים השאלה הידועה (תו"ה "כפה" שבת פח, א), מדוע היה צריך להיות 'כפה עליהם הר כגיגית', הרי בני-ישראל רצו לקבל את התורה ועד שהקדימו נעשה לנשמע'?

אחד הביאורים בזה הוא: 'הר' עניינו הוא

אהבה (ראה בארוכה בספר-הערכים – חב"ד ח"א, עמ' שכט), ועניין 'כפה עליהם הר כגיגית' הוא שהקב"ה גילה את אהבתו הגדולה לעם-ישראל, ומצד הטבע של 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם' נתעוררה בישראל אהבה אליו, עד שהקדימו נעשה לנשמע'.

ואף-על-פי-כן אהבה זו נקראת בשם

"כפה", משום שעניין 'כמים הפנים לפנים

על ידי זה שינוי בכחות הגלויים⁵⁵ עצמם. [וההסבר בזה הוא דזה שעצם הנשמה היא העצם (גם) דכחות הגלויים (כנ"ל סעיף ה), הוא, שעצם הנשמה הוא העצם שלהם ואין זה שייך לענינם של כחות הגלויים עצמם, להצידור שלהם]. והגילוי דעצם הנשמה בזה שהוא נשבר ונדכא מזה שהוא נמצא בגלות הוא שגם כחות הגלויים⁵⁶ שלו (הצידור דכחות הגלויים) הם כמו חד עם העצם⁵⁶. כן הוסיבר רק

עם הדעת, ולא שמתגלית עצם הנשמה עצמה]. משא"כ זה שגילוי אלקות נוגע לעצם מציאותו, שלכן הוא נשבר ונדכא מזה שבזמן הגלות לא יש גילוי אלקות (ראה לעיל ס"ט) - הרי הגילוי דהתקשרות העצמית שמצד עצם הנשמה שמתגלית בזה שגילוי אלקות נוגע לעצם מציאותו הוא [נוסף על אופן דנתינת כח, גם] שהתקשרות העצמית עצמה מאירה בגילוי (בדוגמת הגילוי שלה בענין המס"נ), וגם גילוי זה (דעצם הנשמה עצמה) מתחבר עם הצידור דכחות הגלויים.⁵⁷

(55) וראה ד"ה בלילה ההוא ה'תשכ"ה ס"ח, ובהערה 49 שם (סה"מ מלוקט ח"ד ע' קפח). (56) ועד"ז הוא בנוגע להמשכת האמונה בפנימיות (בדעת), דזה שהאמונה פועלת על הדעת הוא יתרון ועילוי לגבי ענין המס"נ. ויש לומר, דהמשכת האמונה בדעת, זה שנמשך בגילוי היא האמונה שמצד מזלי' חזי (מקיף דחי'*) אלא שהחיבור דהאמונה שלמעלה מדעת עם הדעת הוא ע"י המשכת עצם הנשמה [היינו שהגילוי דעצם הנשמה הוא רק נתינת כח לבחי' האמונה שמצד המקיף דחי' שתתחבר

(* ראה סה"מ עת"ד ס"ע קנד. ובכ"מ.

ביאורים במאמרי רבינו

נוסף עליו. וכאשר 'עצם הנשמה' מתעלמת הרי הוא נשאר עם ה'צידור' הנחות שבכוחות הגלויים.

(יח) "בזה שהוא נשבר ונדכא מזה שהוא נמצא בגלות הוא שגם כחות הגלויים שלו הם כמו חד עם העצם"

כאשר הוא רוצה גילוי אלקות ו'שבור' מזה שבגלות אין גילוי אלקות, הוא בוודאי מצד שפעל קירוב לאלקות גם בכוחות הגלויים, שהרי לא שייך שירצה אלקות ללא שידע מה זה בכלל, וללא שיש לו תענוג באלקות ומרגיש שאלקות הוא 'טוב'. ועוד, שלא שייך שיהיה לו רצון לאלקות בהיבשעה שיש לו גם רצון לענייני העולם! (ראה בסה"מ תשי"א עמ' 323).

ולאידך, השבר מאי גילוי אלקות בגלות הוא לא שבר מוגבל כפי הגבלת הטעם השכלי, אלא זה נוגע לעצם מציאותו. ובה עצם הנשמה מאירה בצידור דכחות הגלויים.

(יט) הערת רבינו 56

סיכום ההערה: כאשר האמונה חודרת בפנימיות, יש בזה השפעת 'עצם הנשמה' בכוחות הגלויים, שהרי גם בשכלו ישנה

(טו) "לא נעשה על ידי זה שינוי בכוחות הגלויים עצמם"

שהרי אפילו 'קל שבקלים' מוסר נפשו, ויתכן שגם בשעת מסירת הנפש עדיין 'קל שבקלים' הוא, שלכן אפשר שלא ייזחר במצווה קלה שבה הוא לא מרגיש שמתנתק מאלקות, והמסירות נפש היא רק בנוגע לאיסור עבודה זרה, שבוה הוא מרגיש שמתנתק מאלקות (ראה בליקוטי ישיחות, כרך ג עמ' 818).

(יז) "הוא העצם שלהם ואין זה שייך להצידור שלהם"

אמנם 'עצם הנשמה' הוא עצם המהות של כל הכוחות (וכמו ש'עצם נפש החיונית' היא המהות של כל האברים והכוחות - שמהות כולם היא שהם חלק מהאדם (כמבואר לעיל במיאור ה)), ועל כן כאשר מתגלה 'עצם הנפש' נרגש שהמהות שלו היא אלקות, אבל בנוסף לזה ישנו גם העניין הפרטי שבכל אבר ואבר, וכגון המוח ששייך לשכל והעין שייכת לראייה וכו', ועל־דרך זה בשאר כוחות הנפש הפרטיים. ומצד העניין הפרטי שבכל אחד חסר בהתקשרות לאלקות, וכגון השכל שמבחינת הבנה לא מובן אצלו ה'טוב' דאלקות.

ועליכן 'עצם המהות' הוא "כמו" דבר

חילוק (בין המסירות נפש, לבין הכתית מזה שהוא בגלות) בנוגע להשפעה על הכוחות, ומכאן יסביר שהחילוק ביניהם הוא גם בנוגע לבחינת המאור, שבדרגה השניה המאור נעלה יותר. ויש לומר, דזה שעצם הנשמה והציור דהכחות הם (דוגמת) שני ענינים, הוא לפי שגם עצם הנשמה היא מוגדרת בגדר, והגדר שלה היא למעלה מהציור דהכחות. אבל מצד עצם הנשמה כמו שהיא מושרשת בהעצמות, הפשיטות דהנשמה והציור דהכחות שלה הם כולא פחד⁵⁷. ועל פי זה יש לומר, דבחינת המאור דהנשמה שמתגלית על ידי מסירות נפש היא עצם הנשמה כמו שהיא מוגדרת בענין הפשיטות שלמעלה מציור דכחות, ובחינת המאור דהנשמה שמתגלית על ידי הענין דכתיית מזה שנמצאים בגלות, הוא גילוי עצם הנשמה כמו שהיא מושרשת בהעצמות.

(יא) ויש לקשר זה עם המבואר בהמאמר⁵⁸ בפי' הכתוב ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית גו', דלאחרי שמה יצוה ויקשר את בני ישראל אזי יביאו ישראל למשה שמן זית גו', שישראל על ידי עבודתם יוסיפו גילוי אור במדרגת משה. ויש לומר מהביאורים בזה בעבודת האדם, דזה שמה מצוה ומקשר את בני ישראל, הוא, שהוא זן ומפרנס את האמונה, שהאמונה תהי' נוסף על כמו שהיא מצד הגילויים דהנשמה (מצד זה שהנשמה שלמעלה רואה אלקות) גם מצד עצם הנשמה. [ויש לומר, דזהו מה שנאמר ואתה תצוה את בני ישראל,

(57) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ד ע' שעת.

(58) סעיף ד - הובא לעיל ס"ב.

ביאורים במאמרי רבינו

והציור דהכוחות שלה הם כולא חד" ישנן שתי דרגות ב'עצם הנשמה' (א) 'עצם הנשמה' כפי שיש בה איזה הגדרה דקה מאוד, והיא שהיא 'למעלה מכל הגדרה', ואז היא 'מוגבלת' ב'בלי גבול' שלה, (ב) 'עצם הנשמה' כפי שהיא מושרשת בעצמותו יתברך, ובעצמותו יתברך אין כל הגדרה, לא חסיושלום הגדרה פרטית, וגם לא זה שהיא 'למעלה מהגדרה' אלא הכול הוא כפי בחירתו. ועל־דרך זה הוא ב'עצם הנשמה' שמושרשת בעצמות (ראה במילואים 6).

והביטוי לזה כאן למטה הוא, ש'עצם הנשמה' כפי שהיא מושרשת ב'עצמות', התקשרותה באלוקות איננה מוגבלת ב'ציור' מסוים ולא בשום גדר אחר - לא בגדר של 'עצם' ('כלל') ולא בגדר של 'ציור' ('פרט'), ולכן 'עצם הנשמה' יכולה להאיר גם ב'ציור' דכוחות־הגלויים.

הכרה באלוקות, ובזה ישנה מעלה מסוימת לגבי 'מסירות נפש' שבה ההכרה באלוקות לא חדרה בשאר הכוחות (ויכול להישאר באותה שעה 'קל שבקלים').

עם זאת, אף־על־פי שהכרת האלוקות חדרה בשכלו ובכוחותיו, עד שיש לו 'היות' בזה, אבל סוף־סוף זוהי רק הכרה מושלמת באלוקות, שבי'כח העצם' הראייה חדרה והתעצמה עם השכל (התעצמות מוחלטת שלא קיימת בראייה רגילה, שבה אין את 'כח העצם'); מה־שאי־יכח ('כתיית' הב') כאשר גילוי האלוקות נוגע ל'עצם מציאותו', אזי לא רק שההכרה באלוקות חדרה בכוחותיו, אלא נרגש אצלו גם שאלוקות זו מציאותו שלו עצמו.

(כ) "הגדר שלה היא למעלה מהציור דהכוחות, אבל מצד עצם הנשמה כמו שהיא מושרשת בהעצמות, הפשיטות דהנשמה

דלשון ואתה תצוה את בני ישראל משמע שמושה מצוה (מקשר ומחבר) את בני ישראל עצמם, כי מצד עצם הנשמה, כל ישראל הם חד⁵⁹]. ועל ידי העבודה דישראל (לאחרי שנמשך בישראל גילוי עצם הנשמה על ידי משה), שגם כחות הגלויים שלהם (הציור דהכחות) יהיו מתאימים לעצם הנשמה, על ידי זה נעשה יתרון והוספה בבחינת עצם הנשמה שנמשכה ונתגלתה בהם על ידי משה (ויקחו אליך), כי על ידי זה מתגלה בה שרשה האמיתי כמו שהיא מושרשת בהעצמות.

נולהעיר, שעל ידי זה ניתוסף גם בהאחדות דישראל. שהאחדות דישראל על ידי עצם הנשמה שמתגלית בהם היא כמו דבר נוסף על מציאותם. ולכן, אחדות זו היא על ידי שעושים נפשם עיקר וגופם טפל⁶⁰. ועל ידי גילוי עצם הנשמה כמו שהיא מושרשת בהעצמות, שעל ידי זה גם הציור דכחות הגלויים הוא חד עם העצם, האחדות דישראל היא בכל הענינים⁶¹ שלהם, גם בענינים השייכים להגוף]. **ועל פי זה** יובן מה שכתוב בהמאמר⁶¹, דעל ידי שישראל מוסיפים (על ידי עבודתם) במדריגת משה, על ידי זה יהי' נר תמיד, דלכאורה, זה שהנר דהנשמה (נר⁶² הוי' נשמת אדם⁶³) הוא תמיד (בשעה, בלי שינוי), הוא על ידי גילוי עצם הנשמה שנמשך על ידי משה (ואתה תצוה), דבעצם הנשמה אין שייך שינוי, ובהמאמר אומר שהענין דנר תמיד הוא על ידי שישראל מוסיפים במדריגת משה, ויקחו אליך. ויש לומר, שבהגילוי דעצם הנשמה בדרך מלמעלה למטה על ידי ואתה תצוה, יש חילוק בין ערב ובוקר. שעיקר הגילוי שלה הוא כשישנם העלמות והסתרים (ערב) שעל ידי זה מתעורר ומתגלה כח המסירות נפש, וכמו שנתבאר לעיל (סעיף יו"ד), שגם אלה שבזמן הגזירה (ערב) עמדו במסירות נפש, כשבאו למקום שאפשר לעסוק בתורה ומצוות מתוך הרחבה (בוקר), אין ניכר בהם המסירות נפש שהי' להם מקודם. ואמיתית הענין דנר תמיד (שאין שייך בו שינוי) הוא על ידי עבודתם של ישראל שגם כחות הגלויים יהיו חד עם עצם הנשמה, ויקחו אליך. ובזה מתורצת השאלה הרביעית המובאת באות א.

ועל פי זה יש לבאר זה שכתית למאור נאמר בכתוב בהמשך לויקחו אליך גו', כי בכתית למאור נכלל גם זה שישראל הם שבורים ונדכאים (כתית) מזה שהם בגלות, דענין זה הוא על ידי עבודתם של ישראל שגם כחות הגלויים

60 ראה תניא פרק לב.

61 סעיף ד.

62 משלי כ, כז.

63 ראה בהמאמר סט"ו.

59 וראה המשך תער"ב ח"א פס"א, שבראי' ישנם

חילוקי דרגות, וזה שהאמונה היא בכל ישראל בשוה הוא

לפי ששרשה הוא התקשרות העצמית שמצד עצם הנשמה

(שלמעלה ממזלי' חזי).

== ביאורים במאמרי רבינו ==

להעלים את החילוקים שישנם בין אחד לשני, ולהדגיש את עצם המהות שהיא שווה בכלם, אלא האחדות שלהם היא גם ביחס לחילוקים שלהם.

כא) "גם הציור דכחות הגלויים הוא חד עם העצם, האחדות דישראל היא בכל הענינים שלהם" כלומר, שכדי שתהיה אחדות, לא צריך

שלהם יהיו מתאימים לעצם הנשמה, ובחי' המאור דהנשמה שמתגלית על ידי זה היא עצם הנשמה כמו שהיא מושרשת בהעצמות, ולכן נאמר כתית למאור בהמשך לויקחו אליך גו'.

יב) **והנה הפירוש** (בפשטות) בואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך גו' הוא שמשה יצוה את בני ישראל שיקחו אליך גו'. ומזה מובן גם בפנימיות הענינים, דזה שמשה מצוה ומקשר את בני ישראל הוא באופן שממשיך להם נתינת כח גם על ויקחו אליך גו'. וכמו כן הוא בנוגע למשה שבדורנו, כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו, שעבודתו לעורר ולגלות את האמונה שבכל אחד מישראל שמצד עצם הנשמה היא באופן שאחר כך יעבדו עבודתם בכח עצמם, ועד שיהיו נר תמיד שאין שייך בו שינוי גם מצד כחות הגלויים.

ועל ידי זה זוכים בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי גילוי אלקות גם מצד המטה. ויהי' אז הבאת השמן והדלקת הנרות (ויקחו אליך שמן גו' להעלות נר תמיד) גם בגשמיות, בבית המקדש השלישי, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

מילואים

(3) כוחות־הגלויים כגון 'שכל' ו'מידות' נמצאים בגוף בפנימיות ובהתאחדות עם הגוף, והאפשרות לזה היא משום שנעשה בהם 'צמצום'. לעומת זאת ה'רצון' יכול להימצא בגוף אף־על־פי שלא נעשה בו כל צמצום, משום שהוא נמצא באופן 'מקיף'. מעל כל אלה עומדת עצם ה'חיות' שהיא גבוהה ונעלית יותר גם מה'רצון', ואף־על־פיכך היא נמצאת בכל מקום בגוף ובפנימיות, משום שהיא (ב'כוח המפליא לעשות' היא נהייתה) המהות, והמהות היא הרי בכל נקודה.

(4) אולי ניתן לתת דוגמה להילוק בין אופן הפעולה של הנשמה שלמעלה לאופן הפעולה של 'עצם הנשמה', מהחילוק שבין אופן פעולת ה'רצון' באברים לאופן פעולת ה'תענוג'.

כשה'רצון' פועל על האברים שיקיימו רצונו, אין זה שהאברים גם 'רוצים' את הפעולה, אלא האברים רק מבצעים את הפעולה. מה'שאין־כן ה'תענוג', פעולתו באברים היא שהם בעצמם נעשים כפי התענוג, וזהו עניין "שמועה טובה תדשן עצם" שהתענוג לא שייך רק לנפש אלא הוא פועל 'רחבות' אפילו בעצם שברגל. או, לדוגמה, בנוגע ל'תענית חלום' שסיבת היתר לזה בשבת היא משום שהצום הוא תענוג בשבילו, ועל־כן לאברי האכילה עצמם קל לצום.

המעם לכך הוא מפני שהתענוג הוא המהות של האברים, שכן עוד לפני שהתענוג המהות של האבר היא ליהנות מדברים מסויימים אלו, ולכן כאשר מתענג אזי התענוג חודר בפנימיות (ראה גם בסהמ"צ להצ"צ צו, ב).

(5) ובנוסף לזה, עד שלא מוסר את נפשו בפועל אי־אפשר לדעת (אפילו לא האדם עצמו) באופן ברור, שהאמונה הגלויה אצלו היא־היא האמונה שמצד העצם ולא האמונה ד'מזליה חוי'.

(1) ביתר ביאור: שאר הדרגות בנשמה התקשרותם לאלוקות מתוארת ב'ציור' ו'תואר' מסויימים: 'נפש' פירושה הוא קשר לאלוקות על־ידי מעשה, 'רוח' פירושה הוא קשר לאלוקות על־ידי מידות, 'נשמה' פירושה הוא קשר לאלוקות על־ידי הבנה, 'חיה' פירושה הוא קשר לאלוקות על־ידי ראייה או רצון שלמעלה מהשכל. שכל זה מוכיח שאין הם עצמם אלוקות, אלא הם צריכים לפעולה או ציור מסוים כדי להתקשר לאלוקות.

מה'שאין־כן 'חידה' לא מתוארת בציור ותואר מסוים אלא רק ('חידה' מלשון) 'חוד', ללא כל 'ציור' ו'תואר', משום שהתקשרותה באלוקות אינה מושתתת על מעם, סיבה או 'ציור' כלשהם, אלא היא ואלוקות – חד הם.

ולכן 'עצם הנשמה' היא למעלה מגילוי, כי 'גילוי' חייב להיות באיזה צורה או תואר, ולא בחלל ריק...

(2) עניין זה נובע מכך שכוח ההולדה של האדם שונה מכוח היצירה שלו: כוח היצירה הוא כוח לייצר דבר אחר, לעשות כלי וכיוצא בזה. אמנם היצירה היא שלו, אבל היצירה איננה הוא־עצמו. מה'שאין־כן כוח ההולדה אין עניינו יצירת דבר אחר, אלא שהאב ממשיך את מהותו שלו הלאה (שיעורים בתורת חב"ד עמ' יד).

דוגמה זו (מעניין 'אב ובן') מבטאת גם את הצד השני בישראל, שהם על־דרך ה'בן' שאמנם מהותו היא ה'אב', אך מהות האב באה בגוף הבן שהוא) גוף אחר ונבדל מהאב, ועל־דרך זה הוא בישראל שהם 'אלוקות שנעשה נברא'.

והסיבה לזה היא משום ששרשם של ישראל במחשבתו יתברך העצמית, היא באופן שחושב כביכול בדבר הזולת, (ראה בסה"מ מלוקט ח"ה עמ' ח).

(יודעים בבירור ש) 'עצם הנשמה' בא לידי גילוי מוחלט.

(6) המשמעות של זה היא שהיא חד עם העצמות, ואין אצלה כל נתינת מקום לדבר שמחוץ לאלוקות. כי באם יש לה איזה 'גדר', אזי יש אצלה נתינת מקום לקיום מושג של 'גדר' בזה גם מחוץ לאלוקות.

ובזה יובן מדוע רבי עקיבא אמר כל ימיו "מתני יבוא לידי ואקיימנו", כלומר שציפה שיזמן לו ה' ניסיון אמיתי שבו ייאלץ למסור את נפשו בפועל ממש. אף שהמטרה ב'מסירת נפש' היא לא המיתה בפועל הם ושלום, אלא ה'נכונות' לוותר על מציאותו, ואת זה יכל לקיים גם ללא הזדמנות של 'מסירת נפש' בפועל. כי, כאמור, רק כך

לזכות

הרב מנחם מענדל שיחי' גאנזבורג ומשפחתו
הרב מאיר שיחי' גוטניק ומשפחתו
הרב חיים שיחי' מילר ומשפחתו
הרב זלמן שיחי' סטמבלר ומשפחתו

לזכות

הרב יהודה שיחי' בקר ומשפחתו
הרב שלמה שיחי' דרימר ומשפחתו
הרב משה שיחי' וויס ומשפחתו
הרב יוסף יצחק שיחי' כץ ומשפחתו
הרב מרדכי שיחי' נאגל ומשפחתו
הרב אברהם שיחי' ניו ומשפחתו
הרב מאיר שיחי' פרעגר ומשפחתו
הרב משה שיחי' קליין ומשפחתו

לזכות

הרוצה בעילום שמו

לחיזוק ההתקשרות עם כ"ק אדמו"ר